

माननीय महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्री आशा कोइरालाज्यूले सुधारका लागि
कार्ययोजना

सुधारका लागि कार्ययोजना

(क) कानुनी तथा नीतिगत सुधार

१. बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ लाई प्रतिस्थापन गर्ने विधेयक व्यवस्थापिका संसदबाट पारित गरिनेछ ।
२. महिला आयोग विधेयक व्यवस्थापिका संसदबाट पारित गरिनेछ । विधेयक ऐनको रूपमा कार्यान्वयन हुने बित्तिकै नियमावली तर्जुमा गरिनेछ ।
३. समाज कल्याण ऐनलाई प्रतिस्थापन गर्ने विधेयक व्यवस्थापिका संसदबाट पारित गरिनेछ । विधेयक ऐनको रूपमा कार्यान्वयन हुने बित्तिकै नियमावली तर्जुमा गरिनेछ ।
४. नेपालको संविधानको कार्यान्वयनका लागि संविधानको धारा ३८(३) बमोजिम सबै प्रकारका महिला हिंसालाई कानुनी दायरामा ल्याउने र पीडितलाई क्षतिपूर्ति दिने धारा ३८ (५) बमोजिम शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा विशेष अधिकार सुनिश्चित गर्न केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने विधेयकमार्फत् व्यवस्थित गरिनेछ ।
५. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार प्रबर्द्धन सम्बन्धी नियमावली तर्जुमा गरिनेछ ।
६. राष्ट्रिय लैङ्गिक नीति पारित गरिनेछ ।
७. कुरीति र अपराधको कारण हुने घटना रोक्न तत्काल उद्धार गर्न तत्काल उद्धार समूह गठन, सञ्चालन र परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरिनेछ ।
८. बालबालिकालाई बुलिङ (Bullying) बाट हुने मानसिक र शारीरिक क्षतिबाट बचाउन बुलिङ विरुद्धको नीति (Anti Bullying Policy) र (Corporal Punishment) विरुद्धको नीति ल्याइनेछ ।
९. एकीकृत पुनर्स्थापना केन्द्र सञ्चालनका लागि एकीकृत सेवा निर्देशिका पारित गरिनेछ ।
१०. अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता (CEDAW/Beijing Plate Form for Action/Convention on Rights of Child) बमोजिम राष्ट्रिय कार्ययोजना निर्माण गरिनेछन् ।
११. वाणिज्य बैंकहरूसँग सहकार्य गरी सामाजिक जवाफदेहिताअन्तर्गत गर्नुपर्ने लगानीमा महिला समूहमा सहज ढङ्गले कर्जा लगानी गर्न प्रोत्साहन गर्ने नीति ल्याइनेछ ।

(ख) संस्थागत तथा संरचनागत सुधार

१२. सङ्घीय संरचनाबमोजिम स्थापित सबै स्थानीय तहमा सामाजिक व्यवस्थापन शाखा र महाशाखाको

स्थापनाको लागि पहल गरिनेछ ।

१३. केन्द्रमा बालबालिका, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र जेष्ठ नागरिकका गुनासो सुन्नका लागि सहयोगी सेवा कक्ष (Help Desk) को स्थापना गरी हेल्प लाइन सेवा (Help Line Service) सञ्चालन गरिनेछ ।
१४. प्रत्येक स्थानीय तहमा महिला हिंसा र दुर्व्यवहार, बालबालिका विरुद्धको हिंसा, सडक बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको गुनासो सुन्न र अधिकारको सुनिश्चितताका लागि निर्वाचित जनप्रतिनिधि, सुरक्षा निकाय, नागरिक समाज, शिक्षक, पत्रकार सम्मिलित तत्काल उद्धार समूह (Rapid Response Team) गठन गरी उद्धार तथा संरक्षणको काम गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

(ग) कार्यक्रमगत सुधार

१५. सुस्त श्रवण भएका व्यक्तिलाई यस क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरू मार्फत् निःशुल्क श्रवणयन्त्र वितरणको व्यवस्था गरिनेछ । सुस्त श्रवण भएकाहरूलाई टेलिभिजनमा समाचार हेर्नका लागि समाचारको विषय अक्षर (Caption) मा दिने प्रबन्ध गरिनेछ । बहिरा व्यक्तिहरूको सूचनाको हकलाई सुनिश्चित गर्न नेपाल टेलिकमसँग समन्वय गरी भिडियो कललाई सहजीकरण गर्न दुईजना दोभाषेको व्यवस्थापन छ महिनाभित्र गरिनेछ ।
१६. सार्वजनिक यातायातमा महिला हिंसालाई शून्य बनाउन तथा जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गता मैत्री बनाउन साभा यातायात लगायतका सार्वजनिक यातायातका संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७. प्रत्येक प्रदेशमा क र ख वर्गका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी सञ्चालन गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाईने छ ।
१८. सार्वजनिक भवन निर्माणमा भवन संहिता कार्यान्वयन गर्न सार्वजनिक निकायहरूलाई अपाङ्ग मैत्री निर्माण नीति प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने छ ।
१९. सबै प्रदेशमा कम्तीमा १/१ ओटा सुविधा सम्पन्न जेष्ठ नागरिक आश्रम स्थापना गरिनेछ ।
२०. बालविवाह मुक्त अभियानलाई देशव्यापी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । बालविवाह गर्ने र गराउने, बहुविवाह गर्ने र गराउनेलाई कारवाहीको दायरामा ल्याई यस्ता विवाह कानुनीरूपमा बदर हुने व्यवस्था गरिने छ ।
२१. काठमाडौं उपत्यकामा सञ्चालित सडक बालबालिकाको व्यवस्थापन कार्यलाई पोखरा, भरतपुर, विराटनगर, बुटवल लगायत देशका अन्य क्षेत्रमा विस्तार गरी 'बालबालिका सडकमा बस्नु पर्दैन, बालबालिका सडकमा बस्नु हुँदैन' भन्ने उद्घोषको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२२. सार्वजनिक स्थल, सार्वजनिक यातायात, सार्वजनिक समारोह, भोज, भौतिक संरचना लगायतका कार्यमा बालसंवेदनशिलता बढाउँदै बालबालिकाको सर्वोत्तम हित (Best Interest of the Children) लाई ध्यान दिन 'बालबालिका पहिला (Children First)' भन्ने अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
२३. बालबालिका खोजतलास समन्वय केन्द्रलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ । निशुल्क टेलिफोन नं. १०४ लाई

- सबै जिल्लामा बिस्तार गरिनेछ ।
२४. अनाथ, असहाय बालबालिकाको संरक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाईने छ । बाल गृह, बाल सुधार गृहको अनुगमनलाई तिब्रता दिइ आवासीय बाल गृह हरूको न्यूनतम मापदण्डलाई कडाइपूर्वक कार्यान्वयन गरिनेछ । आपत् तथा जोखिममा परेका तथा दुर्व्यवहार, शोषणबाट पीडित बालबालिकाको तत्काल उद्धार एवम् मानवीय सहयोगलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
२५. ठूला निर्माण कार्य तथा परियोजना, सडक लगायतमा बालबालिकाको सुरक्षालाई प्राथमिकतामा राखी दुर्घटना हुने अवस्था आउन नदिन अनिवार्य रूपमा विशेष सावधानी अपनाउनु पर्ने व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।
२६. सार्वजनिक स्थलमा हुने लैंगिक हिंसा न्यूनीकरणको लागि सूचक निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । अन्धविश्वास, सामाजिक कुरीति हटाउन सामाजिक जागरणसहित लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण अभियानलाई देशव्यापी बनाईने छ ।
२७. बोक्सी भनी दुर्व्यवहार गरेको जानकारी पाएमा तत्कालै उद्धार गरी पीडकलाई तत्कालै कारवाहीको दायरामा ल्याईने छ ।
२८. विवाहमा दाईजो लिने र दिने दुवैलाई सामाजिक बहिष्कार गर्न प्रेरित गरिनुका साथै कानुनी कारवाही गरिनेछ । प्रत्येक प्रदेशमा हिंसा, वेचबिखन र ओसारपसार, दुर्व्यवहारबाट पीडित व्यक्तिको संरक्षणका लागि एकीकृत पुनर्स्थापना केन्द्रको भवन निर्माण गरिने छ । पुनर्स्थापना केन्द्रमा आश्रित व्यक्तिहरूको सीप तथा क्षमता विकास गरी आयआर्जन तथा रोजगारीको सुनिश्चितता गर्दै पारिवारिक पुनर्स्थापनामा जोड दिईनेछ ।
२९. राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रममार्फत् आर्थिक सबलीकरणको कार्यक्रमलाई देशव्यापी बनाईने छ ।
३०. कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य हिंसा लगायत विभिन्न क्षेत्र (विज्ञापन, रियलिटी सो जस्ता कार्यक्रम) आदिमा हुने हिंसा रोकथाम गर्नका लागि आचार संहिता बनाई कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।
३१. छाउपडी, कमलरी प्रथा लगायतका सामाजिक कुरीति अन्त्य गर्न विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
३२. स्थानीय तहमा निर्वाचित महिला जनप्रतिनिधिहरूलाई नेतृत्व विकास, प्रशासनिक क्षमता विकास, लैङ्गिक समानता र सशक्तीकरण विषयमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
३३. उद्योग, कलकारखाना, निर्माण क्षेत्र लगायतका श्रमको औपचारिक तथा अनौपचारिक क्षेत्रमा विद्यमान

समान कामका लागि समान ज्याला कार्यान्वयन गर्न समन्वयात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

३४. महिला सहभागिता बढाउन एवं उत्पादकत्व वृद्धिका लागि कार्यस्थलमा नै शिशु स्याहार केन्द्र खोल्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
३५. यौनिक अल्पसंख्यकहरूका लागि सामाजिक संरक्षण, सम्मान एवम् आर्थिक स्वावलम्बनका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यौनिक अल्पसंख्यकहरूको हित प्रबर्द्धनको लागि सञ्चालित कार्यक्रमको निरन्तरता दिइनेछ । सम्बन्धित गैह्र सरकारी संस्था हरूसँगको सहकार्यमा थप कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
३६. सामाजिक सेवामा कार्य गर्ने विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थामार्फत् देशभित्र खर्च गर्नका लागि परियोजना सम्भौतामा उल्लेख भएको रकममध्ये गाउँपालिकामा खर्च हुनेमा ३% र अन्य क्षेत्रमा खर्च गर्न छुट्टयाइएको रकमको ५% कट्टा गरी छुट्टै कोष स्थापना गरिनेछ । यसरी कोषमा जम्मा भएको रकम महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलगायत समाज कल्याणको क्षेत्रमा खर्च गरिनेछ ।
३७. समाज कल्याण परिषद् अन्तर्गतका मौजुदा निर्देशिका हरूलाई समयसापेक्ष परिमार्जन गरिनेछ । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैह्रसरकारी संस्था हरूको कार्य सम्पादनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई तिब्रता दिइनेछ । स्वीकृत परियोजनाको मापदण्ड विपरीत कार्य गर्ने गैह्र सरकारी संस्था हरूको सम्भौता रद्द गरिनेछ ।

